

УДК 336.72

Примостка О. О.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО БАНКІНГУ

Досліджено походження та сутність терміну «соціальний банк», запропоновано періодизацію розвитку соціального банківництва у світі. Ідентифіковано та описано принципи діяльності соціальних банків. Проаналізовано місії соціальних банків та кредитних спілок та відповідні напрями кредитування соціальних банків.

Ключові слова: соціальний банкінг, етична банківська справа, принципи соціального банкінгу, періодизація соціального банківництва.

Постановка проблеми. Стрімке проникнення інтерактивних технологій у суспільне життя кардинально вплинуло на базові підходи до традиційних принципів банківської діяльності. Нині клієнти очікують, що банк буде забезпечувати їх у режимі реального часу фінансовою інформацією і надавати послуги цілодобово, спонукаючи фінансові інститути реагувати адекватними рішеннями. Отже, у моделі соціального банкінгу клієнт вирішує, як взаємодіяти з банком, а останній, своєю чергою, повинен адаптуватися, щоб гарантувати покриття всіх каналів зв'язку. Термін «соціальний банкінг» використовується для визначення стійкості діяльності банківської установи та охоплює банківську діяльність, що проводиться по каналах соціальних мереж або соціального кредитування, таких як рівний-рівному (P2P-кредитування).

Фінансова та економічна криза 2007–2010 рр. охопила США, Європу і весь світ, у результаті чого соціальне банківське та соціальне фінансування набули популярності серед клієнтів банків Європи, які показали зростання більш ніж на 20% в рік і подвоєння активів за період кризи. Ефективність соціальних банків пояснюється усвідомленням клієнтами банків, що соціальне банківське фінансування є менш спекулятивним і більш відповідальним. У період після кризи багато хто бачить соціальні банки як менш егоїстичні і більш суспільно прогресивні порівняно з традиційними банками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей історичного аспекту розвитку соціального банкінгу присвячено значну кількість робіт вітчизняних та зарубіжних учених. Найбільш вагомий внесок було зроблено зарубіжними вченими: О. Вебером, С. Ремером, Дж. Мулганом, Г. Ніколосом, Дж. Еклесом, Д. Салтманом та Да Сільва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У зазначених дослідженнях не повною мірою розкриті питання історії розвитку соціальних банків, що потребує подальших наукових пошуків.

Мета статті полягає у дослідженні категорії «соціальний банкінг» із позицій історичного розвитку в системі економічної науки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальний банк інвестує в життєздатні та стійкі проекти підприємств і не має на меті максимізацію прибутку, а надає перевагу раціональній стійкості і етичним принципам [1]. Банк є соціальним (етичним), якщо пропонує продукти і послуги, пов'язані з соціальним банкінгом, такі як кредити на соціальне підприємництво, проекти з відновленої енергії або соціальний корпус. На відміну від звичайних банків, соціальні банки надають кредити для того, щоб створити соціальні або еко-

логічні переваги для громади, отже, дотримуються принципів соціального фінансування. Відповідно до положень Глобального альянсу з питань цінності банківської діяльності (GABV), соціальний банкінг базується на таких принципах:

1. Триєдиний підхід до побудови бізнес-моделі банку (потрійний принцип «для людей, прибутку і планети»).

2. Діяльність для реального сектора економіки і створення сприятливих умов для нового типу бізнес-моделей для задоволення потреб обох сторін.

3. Довгострокові відносини з клієнтами і пряме розуміння їх економічної діяльності та пов'язаних нею ризиків.

4. Довгострокова діяльність, самодостатність та стійкість до зовнішніх загроз.

5. Прозорий та інклюзивний стиль побудови системи управління.

6. Всі ці принципи повинні бути включені до кодексу корпоративної культури банківської установи [2].

Соціальне фінансування, особливо мікрофінансування, є напрямом соціального фінансування, відомого як ринок кредитування, що в змозі боротися з бідністю [3], тому установи мікрофінансування переважно розташовані в країнах, що розвиваються.

В останні роки у промислово розвинених країнах соціальні банки продемонстрували вражаюче зростання щодо розміру їх балансів і частки ринку [4]. Соціальний банкінг розвивався з плином часу, незважаючи на те, що він має довгу та успішну історію, його актуальність значно зросла у період після останньої фінансової кризи.

Перші соціальні банки були засновані в Італії в XVI ст. Їх первинне призначення полягало в тому, щоб стати посередником між тими, хто заощадує гроші, і тими, хто потребує коштів для розвитку мануфактур (табл. 1).

У XIX ст. банківська діяльність почала набувати форму кооперативних банків або кредитних спілок, і, отже, було закладено основу для формування моделі діяльності сучасних сталих та етичних банків, фінансових кооперативів і кредитних спілок. Кредитні спілки до цього часу відіграють значну роль на фінансовому ринку як фінансовий посередник та забезпечують підприємства, особливо малі і середні, необхідним капіталом. Вони заклали основу для сучасного комерційного кредитування. Причиною виокремлення таких фінансових посередників, як кредитні спілки та фінансові кооперативи, є те, що вони засновані на принципах, які пізніше почали використовуватися як критерії стійкості. До основних принципів діяльності кредитних спілок прийнято відносити високий рівень суспільних зв'язків, демократичність прийняття рішень та підтримку

Таблиця 1
Періодизація соціального банківництва

№	Історичний період	Прояви соціального банкінгу
1	XVI століття	Італійські банки, основою діяльності яких були етичні та релігійні погляди та переконання щодо необхідності підтримки місцевої громади та мануфактур
2	XIX століття	Кредитні спілки та кооперативні банки, діяльність яких була спрямована на підтримку середнього класу та дрібних підприємців
3	70-ті роки XX століття	Етичні банки були створені з метою розробки та впровадження альтернативних моделей фінансування та банківської діяльності для задоволення всезростаючих суспільних вимог щодо етичності
4	80-ті роки XX століття	Внутрішній менеджмент, спрямований на захист навколишнього середовища та екологічно спрямований ризик-менеджмент
5	90-ті роки XX століття	Пошук можливостей стабільного інвестування за допомогою фондів взаємного фінансування
6	2000 рік	Карбонова економіка та відповідальне інвестування

місцевої громади та економіки. Після політичних хвилювань в 1960-ті роки виникли перші дискусії з приводу екологічних і соціальних обов'язків бізнесу та соціальних банків зокрема. Соціальні банки почали використовувати деякі принципи роботи кредитних спілок та кооперативів у своїй діяльності та додали етичні принципи до корпоративних кодексів. Зі збільшенням ціни на енергоносії, з одного боку, і нові екологічні норми, з іншого, банки стали більше приділяти увагу проектам, спрямованим на оптимізацію використання енергетичних та водних ресурсів. Водночас нові екологічні норми почали сильніше тиснути на відповідальність бізнесу щодо його впливу на навколишнє середовище. Починаючи приблизно з 70-х років XX ст. швидко прийняття інтерактивних технологій перетворило світовий банківський сектор. Нині клієнти чекають, що банк буде забезпечувати їх фінансовою інформацією в режимі реального часу і надавати банківські послуги цілодобово, без вихідних або свят.

На Заході термін «соціальний банкінг» зародився як синонім банківських інвестицій у «сталій розвиток» (sustainable investing). Інвестиції в суспільно корисну справу і на мінімізацію впливу людини на навколишнє середовище набули популярності в США і Західній Європі ще в 50-ті роки минулого століття. Сьогодні акцент робиться на інвестиційний підхід, який розглядає екологічні, соціальні та управлінські фактори нарівні з прибутком під час вибору інвестиційних проектів.

Спільні ризики для представників фінансового сектора як кредитора і інвестора спонукало їх до об'єднання зусиль у напрямі популяризації концепції екологічного бізнесу. Після того як в основі ведення бізнесу стали питання управління витратами і ризиками, пов'язаними з екологічними проблемами, фінансовий сектор ініціював вивчення можливостей для ведення бізнесу в економіці із сталим розвитком. Таким чином, із початку 1990-х років були запущені сервіси, націлені на стійкість, зокрема взаємні фонди, індекси та інші фінансові продукти, і відтоді їх частка на ринку росте. Вони змінили сутність фінансових продуктів і послуг, реінтегрувавши до них нефі-

нансові питання, проблематику щодо навколишнього середовища та стійкості процесів прийняття фінансових рішень і розробки інноваційних продуктів. Іншою подією, яка суттєво вплинула на фінансовий сектор, стало введення в дію Кіотського протоколу щодо пом'якшення наслідків зміни клімату, тому що були необхідні фінансові інструменти для зниження викидів вуглецю в атмосферу, фінансовий сектор займався створенням продуктів і послуг, спрямованих на скорочення викидів вуглецю і фінансування проектів у рамках Кіотського протоколу.

В Індії історія кооперативних банків почалася в 1904 р., коли був прийнятий Закон «Про кооперативні кредитні товариства». Таким чином, соціальні банки – не нова концепція, а скоріше ідея, яка мала довгу історію у глобальному масштабі. Відмінною рисою соціального банкінгу є те, що поряд з отриманням прибутку від діяльності соціальний банкінг має на меті підтримку соціально важливих проектів, які забезпечать сталий розвиток громади. Соціальний банкінг також дбає про місцеві громади, роблячи свій внесок у добробут громади і забезпечуючи конгруентність її діяльності з більш широкими цілями суспільства. Соціальні банки не заохочують і не співпрацюють із підприємствами, які завдають шкоди екосистемі і не підтримують проекти з відсутністю компоненту щодо природоохоронної практики. Соціальний банкінг прагне чітко зрозуміти вимоги клієнтів і розвивати продукти, які найкраще підходять для їх потреб. Вони працюють у напрямі розробки моделі технології надання позикових коштів, спрямованих на зниження витрат на надання послуг і збільшення рівня доступності кредитних ресурсів для широких кіл економічних суб'єктів. За рахунок розширення охоплення і проникнення банків соціальний банкінг намагається зробити банківські послуги доступними для маргінальних верств суспільства.

Більшість соціальних банків вийшли з кризи не тільки неушкодженими, але набагато сильнішими і більшими, ніж вони були раніше. І на відміну від своїх звичайних конкурентів, жоден із соціальних банків не використовував державних коштів. Це все більше і більше привертає до себе інтерес не тільки клієнтів, які шукають безпечні способи вкласти свої кошти, а й звичайні банки, які починають розуміти потенціал більш соціально орієнтованого підходу до банківської діяльності.

Сталий банківський бізнес, як і керовані інвестиції, спрямовані на соціальні проекти та проекти, які впливають на навколишнє середовище інвестицій, як явище виникли приблизно в 1950-х роках. На сучасному етапі акцент робиться на стійке інвестування – визнаний інвестиційний підхід, який ураховує екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори під час вибору та управління портфелями. У 2014 р. стійкі інвестиційні активи становили третину всіх професійно керованих активів у всьому світі. Цей ринок продовжує рости як в абсолютному, так і у відносному вираженні. Глобальні інвестиції в стійкі активи становили в 2014 р. 21,4 трлн. дол. США. Швейцарія стала одним із лідерів ринку, показуючи середнє щорічне зростання майже на 30% керованих стійких інвестиційних продуктів за останнє десятиліття.

Соціальний банкінг хоча і займає невелику долю у банківському секторі, це успішна бізнес-модель із позитивним впливом на стійкий розви-

ток [3]. Соціальні банки ведуть бізнес виключно з урахуванням «позитивного впливу». У цьому розумінні соціальний банкінг часто використовується як синонім поняттям стійкого, етичного або альтернативного банківського бізнесу. За своєю сутністю соціальні банки пропонують виключно фінансові продукти і послуги, які позитивно впливають на суспільство, навколишнє середовище або забезпечують сталий розвиток.

Типові продукти соціальних банків спрямовані на кредитування громад із більш низькими доходами, а також допомагають підтримувати соціально орієнтовані сектори економіки, такі як органічне сільське господарство або поновлювані джерела енергії. Крім того, соціальні банки ініціювали «екологізацію» традиційних банківських продуктів, таких як соціально «зелені» інвестиційні фонди [3]. У цьому значенні більшість банківських продуктів і послуг соціального банку можна охарактеризувати як звичайні банківські продукти і послуги із соціальною або етичною спрямованістю. Хоча відмінності від звичайних банків щодо пропонованих продуктів і послуг не настільки значні, зокрема, вони знаходяться в площині пошуку та виокремлення конкретного типу клієнта, який створює суттєву різницю між звичайними і соціальними банками. Звичайно, деякі з інноваційних продуктів і послуг, уведені соціальними банками, приймаються традиційними банками і стають усе більш популярними у клієнтів традиційних банків, які також починають пропонувати продукти та послуги із зазначенням, що останні є «стійкими» або «соціально відповідальними».

Таким чином, головний «унікальний пункт продажу» соціальних банків – надання виключно стійких і соціально відповідальних продуктів і послуг. Більшість соціальних банків зуміли стабільно зростати впродовж більшої частини своєї історії, вони продемонстрували, що інший спосіб ведення банківської справи може прагнути не тільки до максимізації фінансового прибутку, а й для позитивного соціального та впливу на навколишнє середовище.

Ще один аспект соціальної банківської діяльності – соціальне кредитування, також відомий як рівний-рівному (P2P-кредитування). Цей сектор злетів у результаті фінансової кризи, коли традиційні кредитори перестали надавати певні фінансові продукти, і це стало більш важким як для споживачів, так і для дрібних підприємств для отримання кредитів на незабезпеченій основі. Технологічні розробки в даний час також дають людям змогу спілкуватися в Інтернеті, щоб робити бізнес один з одним, у результаті чого швидко розвивається сектор P2P. Світовий ринок P2P-кредитування в 2014 р. був оцінений в 24 млрд. дол. США і може зрости до 290 млрд. дол. США до 2020 р., згідно зі звітом Morgan Stanley [5]. Таке швидке зростання, ймовірно, виклике підвищений тиск регулюючих органів, особливо через ризики, пов'язані з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, що може знизити його експонентну швидкість росту. Інші фактори, які можуть стримувати його зростання – більш високі процентні ставки, економічний спад і пошарпані відносини з банками. «Три типи соціального банкінгу, описані вище, безумовно, тут, щоб залишитися, навіть якщо шлях ми інвестуємо або взаємодіяти, швидше за все, продовжить розвиватися в найближчі роки», – говорить Тцлке. «Підключення людей по всьому світу з метою комунікації

або здійснення фінансових операції, таких як P2P, має величезний нереалізований потенціал», – підсумовує він [6].

У 2009 р. була створена спеціалізована організація «Глобальний альянс з питань цінності банківської діяльності» (GABV). У 2010 р. до складу GABV входило 13 банків-членів із загальним обсягом активів 26,6 млрд. дол. У 2014 р. до складу організації входило вже 25 членів із балансом понад 50 млрд. дол. Загальна сума кредитів і загальні доходи значно збільшилися в період з 2009 по 2013 р. із щорічним темпом зростання кредитного портфеля на 9% і загальних доходів – на 8%. У середньому кредитний портфель збільшився на 19,7% – до 50 млрд. дол. у 2014 р. порівняно з 2012 р. [3].

Очевидно, що загальна доля соціального банкінгу, як і раніше, незначна, але темпи зростання кредитного портфелю, активів, депозитів та власного капіталу – надвисокі [7]. Таким чином, соціальні банки здатні вирішувати завдання, збільшуючи свій бізнес. Соціальні банки можуть показати значні темпи зростання, які частково засновані на дотриманні корпоративної етики (табл. 2).

Таблиця 2

Місії соціальних банків та кредитних спілок

Назва установи	Місія
Альтернативний банк Швейцарії	Акцент на етичні принципи замість зорієнтованості на отримання прибутку
Кредитна спілка «Афініті»	Зростання економіки та благоустрою членів
Кредитна спілка «Асоціація»	Надання доступних фінансових послуг із метою підвищення благоустрою членів, найнятих робітників та громади
Банк «Етика»	Надання прозорих та відповідальних послуг з управління фінансовими активами
Банк «Довіра»	Мікрофінансування
Кредитний кооператив	Кредитування організацій «соціальної економіки»
Банк «Розвиток чистої енергетики»	Створення стійкого та енергоефективного майбутнього шляхом надання конкурентних та інноваційних фінансових послуг
Банк «Нові ресурси»	Стійкість у всьому, що робить банк: кредитуванні, поточних операціях та депозитній діяльності
Банк «Схід сонця»	Кредитування організацій «соціальної економіки»

Аналіз наведених місій банків свідчить про те, що соціальні банки ведуть свій бізнес, керуючись принципами надання фінансових послуг, які відрізняються від традиційних банківських операцій, і зорієнтовані на громадський або екологічний вплив, а не тільки принципом отримання та максимізації прибутку. Діяльність соціальних банків відрізняється від діяльності звичайних банків, що підтверджується аналізом відмінностей у секторах фінансування і типів проектів соціальних банків (рис. 1).

Отримані результати свідчать про те, що соціальні банки фінансують проекти у низці секторів, пов'язаних зі сталим розвитком. Мікрофінансування бізнесу здійснюється найчастіше, кредити та іпотека на житло надаються 17% банків, фінансування проектів із підтримки та вдосконалення навколишнього середовища і поновлюваних джерел енергії становить 16%. На відміну від звичайних банків, діяльність підприємств-пози-

чальників у цих секторах відображають основні цілі соціальних банків і вказують, що ці банки призначені для підтримки соціальних проблем та сталого розвитку.

Як правило, соціальні банки використовують звичайні, переважно не спекулятивні фінансові продукти і послуги, а відрізнити від звичайних банків через своїх клієнтів. Деякі з банків, однак, є досить новаторськими щодо об'єднання різних видів фінансування, які походять із різних джерел, таких як об'єднання гарантії за рахунок кредитів з інших джерел.

У більш широкому розумінні «зелені» облигації і соціальні облигації являють собою продукти, які знайшли своє місце на фінансовому ринку протягом останніх трьох років. «Зелені» облигації – це цінні папери з фіксованим доходом залучення капіталу для проектів з екологічною спрямованістю, такими як розбудова зеленої інфраструктури або проектів із використання поновлюваних джерел енергії. У 2014 р. Європейський інвестиційний банк надав 500 млн. євро на фінансування проєкту «Зелений зв'язок». Іншими емітентами є Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Nikko, Південнокорейський експортно-імпортерний банк, «Експорт Канада» і шведський SEB. У 2013 р. «зелені» облигації були випущені і підписані на глобальному рівні на суму 10 млрд. дол.

Соціальний вплив облигацій є ще однією новою подією у сфері соціальних фінансів, яка спрямована на досягнення соціального ефекту [8]. Одним із прикладів використання соціальних облигацій є фінансування програми дій, яка має на меті поліпшення соціальних умов, тобто наставництво і співпрацю з колишніми ув'язненими з метою запобігання повторним правопорушенням. Приватним інвесторам повертають інвестиції зі сплатою відсотків за рахунок зниження урядових витрат, які виникли в межах кредитування соціальної програми. Отже, соціальні та екологічні фінансові установи знаходять вільні ніші на фінансовому ринку.

Діяльність соціальних банків також потребує дослідження ефективності власних проєктів, але вимірювання впливу соціальних банків на економіку є складним й неоднозначним процесом. Через непрямий вплив банків за рахунок фінансування клієнтів із позитивним або негативним впливом на сталий розвиток як вимір і розподіл впливів не так легко провести. Проте такі організації, як Глобальний вплив інвестування мережі з індикатором

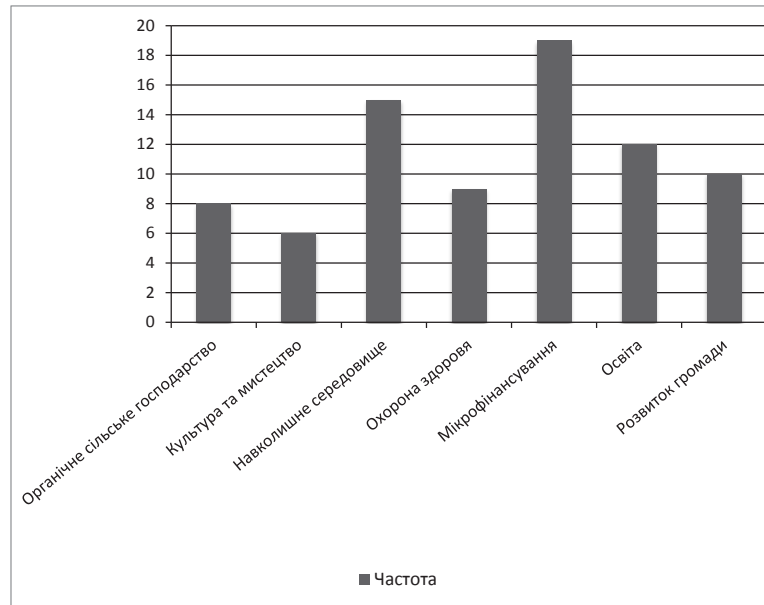

Рис. 1. Напрями кредитування соціальних банків у 2014 р.

системи IRIS, [9], а також Глобальний альянс по банківській діяльності по цінності з новою збалансованою системою показників, яка була застосована Credit Cooperatif [10] і таке поняття, як соціальна віддача на інвестиції, прагнуть вирішити цю проблему, і може бути модель, яка буде адаптована за допомогою звичайних банків.

Інші соціальні банки, такі як Vancity, використовують комплексний підхід до звітності. Інтегрована звітність поєднує в собі фінансову і нефінансову ефективність організації в одному звіті [11]. Крім того, він використовує показники, які підключаються як, наприклад, скорочення викидів парникових газів на інвестований долар. Хоча інтегрована звітність все ще є новою, вона вже запроваджена деякими фірмами і соціальними банками і веде до створення більш зрозумілої і прозорої політики соціального банкінгу [12].

Висновки. Соціальний банкінг є відносно новим напрямом інноваційної діяльності банків, але вельми перспективним, про що свідчить статистика. Соціальні банки роблять акцент у своїй діяльності на сталість розвитку громади та екологічну складову інвестиційних проєктів. У світлі погіршення світової екологічної ситуації діяльність соціальних банків фокусується на стійкому інвестуванні, що є визнаним інвестиційним підходом, який ураховує екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори під час вибору та управління портфелями.

Список літератури:

1. The Alternative Bank Switzerland [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.abs.ch
2. Global Alliance for Banking on Values (GABV) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gabv.org/about-us/ourprinciples
3. Olaf Weber Social Banks and the Future of Sustainable Finance / Olaf Weber // Sven Remer Routledge. – 2011. – 256 p.
4. DA SILVA, A. F. C. 2007. Social Banking: The need of the hour. In: DA SILVA, A. F. C. (ed.) Social Banking – Perspectives and Experiences. Hyderabad, India: The Icfai University Press
5. Can P2P Lending Reinvent Banking [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.morganstanley.com/ideas/p2p-marketplace-lending>
6. Weber, O. Sustainability Benchmarking of European Banks and Financial Service Organizations // Corporate Social Responsibility and Environmental Management. – 2005. – № 12. – P. 73–87.
7. Weber, O. Social Banks and their Profitability: Is Social Banking in line with Business Success? // Prospective Innovation at Ethical Banking and Finance, L. San-Jose and J.L. Retolaza, eds. – 2013. – P. 2–19.
8. Mulgan, G., et al. Social Impact Investment: the challenge and opportunity of Social Impact Bonds. The Young Foundation. – 2011. – London.

9. Global Impact Investing Network. IRIS Metrics, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iris.thegiin.org/about-iris>
10. Cr dit Coop ratif Annual Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.credit-cooperatif.coop/fileadmin/doc/Information_financiere/CC_RA2013_english.pdf
11. Nicholls, J., et al. Guide to social return on investment – 2012& – SROI Network.
12. Eccles, R.G. and D. Saltzman Achieving Sustainability through Integrated Reporting. Stanford Social Innovation Review. – 2011. – P. 56–61.

Примостка Е. А.

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОГО БАНКИНГА

Резюме

Исследованы происхождение и сущность термина «социальный банк», предложена периодизация развития социального банкинга в мире. Идентифицированы и описаны принципы деятельности социальных банков. Проанализированы миссии социальных банков и кредитных союзов и соответствующие направления кредитования социальных банков.

Ключевые слова: социальный банкинг, этическое банковское дело, принципы социального банкинга, периодизация социального банкинга.

Primostka O. O.

Vadym Hetman Kyiv National Economic University

HISTORICAL ASPECTS THE DEVELOPMENT OF SOCIAL BANKING

Summary

Investigated the origin and nature of the term "social bank", offered the periodization of social banking development in the world. Identified and described the principles of social banking. Analyzed the social mission of banks and credit unions and related areas of social lending banks.

Key words: social banking, ethical banking, social banking principles, periodization of social banking.

УДК 352.075

Простебі Л. І.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

**ОБЪЕДНАНИЯ ТЕРИТОРИАЛЬНЫХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ
БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ**

Досліджено особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах реформування бюджетного законодавства. Визначено, що бюджети новостворених об'єднаних територіальних громад мають такі ж повноваження, як і міста обласного значення та прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Охарактеризовано позитивні аспекти реформи, проблеми та напрями їх вирішення.

Ключові слова: місцеві бюджети, децентралізація, об'єднання територіальних громад, базова дотація, реверсна дотація, освітня субвенція, медична субвенція.

Постановка проблеми. Процеси реформування місцевого самоврядування в Україні пов'язані не тільки з перерозподілом фінансових ресурсів у державі на користь місцевих бюджетів, а й зі створенням умов та зацікавленості громад у нарощуванні власних надходжень. Реформа передбачає створення об'єднаних територіальних громад для забезпечення їх спроможності за рахунок власних ресурсів, підвищення якості повсякденного життя мешканців громади. Формування бюджетів дійсно спроможних територіальних громад є важливим у реалізації реформи децентралізації влади в Україні, тому тема статті, беззаперечно, є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних аспектів сучасного стану формування спроможних територіальних громад,

фінансової децентралізації присвятили свої праці такі вчені, як: Бородіна О. [1], Дем'яненко Л. [2], Дорох В. [3], Кавунець А. [3], Серьогін С. [4] та ін. У наукових доробках даних науковців розглядаються теоретичні засади та основні напрями реформування місцевого самоврядування і децентралізації влади в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, на нашу думку, дослідження особливостей формування бюджетів об'єднаних територіальних громад потребує подальших досліджень у контексті реформування бюджетного законодавства.

Мета статті полягає у визначенні особливостей формування бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах реформування бюджетного